

NORGES BONDELAG

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Ole Jacob Helmen
Anders Bjørnsen

Vår dato
12.01.2015
Deres dato

Vår referanse
14/01259-3
Deres referanse

Endring av naturmangfoldloven og viltloven: Nødverge, beslag inndragning etc.

Klima- og miljødepartementet har sendt på høring forslag til diverse endringer i naturmangfoldloven og viltloven.

Norges Bondelag har følgende innvendinger til lovforslaget:

A. Endring av nødverge-bestemmelsen i naturmangfoldl. § 17.

1. Gjeldende rett.

Naturmangfoldlovens § 17, 2. ledd lyder i dag følgende:

”Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt under direkte angrep på bufe, tamrein, gris hund og fjørfe.”

Dersom rovviltet jager eller angriper bufe/tamrein innebærer vilkåret ”under direkte angrep” etter 2. setning at felling bare kan skje i en akutt situasjon, eller et angrep er umiddelbart forestående, jf. følgende i Høyesteretts kjennelse av 2.12. 2004 (Rt. 2004 s. 1854) Grisebingesaken):

”Det fremgår av forarbeidene at det skal ganske mye til før nødvergeretten inntreffer, men de gir ikke noe klart svar på hvordan uttrykket « under direkte angrep » skal forstås. Det må etter mitt syn tolkes noe mer romslig enn det som kan sies å følge av en snever ordfortolkning, men dette må begrenses til tilfeller hvor et angrep er umiddelbart forestående. Uttrykksmåten « i ferd med » å angripe, som ble benyttet i proposisjonen og det som sies i stortingskomiteens innstilling om at rovviltet må ha til hensikt å angripe, taler for at det bare er slike tilfeller som skal henføres under bestemmelsen.” ’

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:
Postboks 9354 Grønland
0135 OSLO

Norges Bondelag
Bondelagets Servicekontor AS

Besøksadresse:
Landbrukets Hus,
Schweigaardsgate 34 C
0191 OSLO
Org.nr.: 939678670
Org.nr.: 985063001 MVA

Telefon:
22 05 45 00

Bankkonto: 8101.05.12891
Bankkonto: 8101.05.91392

E-postadresse:
bondelaget@bondelaget.no

Internett:
www.bondelaget.no

Vår dato
12.01.2015

Vår referanse
14/01259-3

Høyesterett fastslo i Rt. 2014 s. 238 at det ved viltets angrep på husdyr etc. ikke kan innfortolkes et vilkår om at avliving "må ansees påkrevd" slik som ved angrep på person etter 1. setning.

Nødvergebestemmelsen ble som kjent foreslått endret i 2010 av regjeringen Stoltenberg II med en ny særregel i § 17, 3. ledd ut fra bestandssituasjonen for viltet, men om endringen innebærer en liberalisering av nødverge overfor husdyrholdere var det som kjent sterk uenighet om i Stortinget, jf. nedenfor under pkt. 6 om synspunktene fra mindretallet i Frp, H og Krf.

2. Departementets forslag

Departementet forslår nå at vilkåret "må ansees påkrevd" også skal gjelde ved angrep på husdyr, dvs. at vilkåret skal gjelde i begge situasjoner.

Departementet foreslår imidlertid ikke ytterligere samordning av vilkårene i § 17, 2. ledd, 1. og 2. setning, noe Norges Bondelag har tatt opp ved flere anledninger.

Norges Bondelag anser derfor dette som en stor mangel ved lovforslaget.

3. Gjeldende rett for nødverge for forsvar av person

Som eks. på hvor strengt nødverge fortolkes ved angrep på person vises til dom fra Frostating lagmannsrett 4.11. 2005. Saken fra Lierne var oppe til andre gangs behandling i lagmannsretten etter at Høyesteretts kjæremålsutvalg ved kjennelse 11.5.- 05 (Rt. 2005 s. 631) hadde opphevet en tidligere frifinnelse av lagmannsretten. Faktum i saken var, jf. lagmannsrettens gjengivelse av hendelsesforløpet:

"Bjørnen holdt en kurs noe mer mot sør enn en mer vestlig kurs, som ville ha pekt direkte mot de to, men den hadde hodet vendt noe mot høyre - mot de to, og den kom stadig nærmere. Ungene sakket noe akterut. Da bjørnen nærmet seg en avstand på 90 meter fra A og B, siktet de begge på den med sine rifler. A avfyrte først et skudd. Like etterpå skjøt også B. Begge skjøt for å treffe, men begge bommet. Da disse to skuddene falt, var bjørnen i en avstand på henholdsvis 91 og 83 meter."

De to tiltalte ble dømt (5-2) til 60 dager betinget fengsel og 10 000 i bot.

Det er lett å være enig med lagmannsrettens mindretall i at Høyesterett har lagt en for streng fortolkning til grunn om hva som oppfattes å være en rettferdig og rimelig nødvergebestemmelse, men lagmannsretten var ved andre gangs behandling forpliktet til å måtte legge Høyesteretts strenge fortolkning til grunn.

4. Bern-konvensjonens som juridisk forpliktelse ?

Norges Bondelag innhentet i 2001 en juridisk utredning om Bern-konvensjonen fra professor dr.juris Geir Ulfstein ved Universitetet i Oslo, jf. vårt brev til departementet av

Vår dato   Vår referanse
12.01.2015   14/01259-3

3.7. 2001. Han har vurdert hvilke forpliktelser som følger av konvensjonen som rettslig ramme for norsk rovdyrpolitikk, dvs. hvilke forpliktelser den norske stat har som følge av å ha ratifisert konvensjonen i 1986.

Ulfstein konkluderer med at Bern-konvensjonens krav om å avverge *alvorlig skade* på husdyr ikke innebærer at skade allerede er skjedd, da det er tilstrekkelig at fellingen skjer preventivt for å avverge en skade som truer. Det er heller ikke noen betingelse etter konvensjonen for felling at det må foretas en individuell vurdering av om den enkelte ulv eller den enkelte familie innebærer en fare for alvorlig skade.

5. Økokrims uttalelse fra lovendringen i 2010.

Økokrim m.fl. påpekte ved lovendringen i 2010 at antall bevistemaer i straffebelagte bestemmelser bør være færrest mulig, og at departementet derfor "bes overveie om den utvidede nødvergebestemmelsen bør skrives over samme lest som dagens bestemmelse om felling av vilt til forsvar av person".

6. Innstilling 241 L (2009-2010) fra Energi- og miljøkomiteen

I forbindelse med forslaget fra regjeringen Stoltenberg II til "liberalisering" av nødvergebestemmelsen, jf. prop. 75 L (2009-2010), fremmet mindretallet i energi- og miljøkomiteen følgende lovforslag, jf. 241 L (2009-2010) av 6.5. 2010:

"Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Oskar Jarle Grimstad, Henning Skumsvoll og Ketil Solvik-Olsen, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bjørn Lødemel og Siri A. Meling, og fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, viser til at formålet med endringen av nødvergebestemmelsen var å klargjøre rettstilstanden, samt liberalisere nødvergebestemmelsen. Disse medlemmer kan ikke se at nytt forslag imøtekommer denne intensjon, men snarere forverrer den. Disse medlemmer viser i den forbindelse blant annet til Bondelagets notat til komiteen av 22. mars 2010, hvor de skriver:

"Norges Bondelag viser til at formuleringen i lovforslaget er sammenfallende med adgangen til nødverge allerede etter gjeldende rett i dag, jf. 'Grisebingesaken' hvor det presiseres at 'direkte angrep' også omfatter tilfeller hvor et angrep er 'umiddelbart forestående'. Norges Bondelag mener derfor at lovforslaget i realiteten ikke utvider adgangen til nødverge sammenlignet med gjeldende rett."

Disse medlemmer vil peke på de store motsetningene mellom næringsdrivende i utmarkskommunene og rovviltforvaltningen, og mener det er viktig å få på plass et lovverk som i større grad er i samsvar med de reelle utfordringene utmarksnæringene står overfor, og som kan legitimere lovverket knyttet til rovviltforvaltning.

Disse medlemmer viser til komiteens merknader fra behandling av rovviltmeldingen i 2004:

Vår dato
12.01.2015

Vår referanse
14/01259-3

«Komiteen mener livskvalitet og bosetning og næringsutvikling i distriktene må tas hensyn til ved forvaltningen av rovdyrene. Forvaltningen må etter komiteens syn gjennomføres på en måte som skaper tillit mellom lokalbefolkningen og regionale og sentrale myndigheter.»

Disse medlemmer understreker at nødverge aldri er ment å være en del av den aktive bestandsforvaltningen av store rovdyr, og at lovbestemmelsen derfor må gjøres uavhengig av øyeblikkets bestandssituasjon for den enkelte rovdyrart.

Desse medlemmene meiner at det generelt må opnast for avlving av jerv, gaupe, bjørn og ulv når avlving vurderast som påkravd for å fjerne ein umiddelbar og betydeleg fare for skade på bufe, tamrein og gris. Desse medlemmene meiner at nødverjeretten må gjelde uavhengig av om bestandsmålet for arten er nådd. Desse medlemmene meiner, i motsetning til regjeringa, at nødverjeretten også må gjelde tilgang til å avlive i nødverje ved angrep frå ulv. Desse medlemmene meiner at det primære målet med ein utvida nødverjebestemmelse er å bidra til større tryggleik for husdyreigarane. Diverre imøtekjem ikkje lovendringsframlegget frå regjeringa dette, då nødverje er betinga av at bestandsmålet er nådd og at nødverje ikkje gjelder i forhold til angrep frå ulv.”

7. Konklusjon om nødverge:

Norges Bondelag krever at en lovendring nå må innebære en reell lemping på muligheten til felling i nødverge slik at dyreeier får en reell og økt mulighet til å verne om sine dyrs velferd samt styrke dyreeiers rettsikkerhet. En slik endring av nødvergebestemmelsen vil kunne virke konfliktdempende i rovdyrstriden, jf. også synspunktene fra Frp, H og Krf. i 2010.

Norges Bondelag mener at en lovendring bør skje i samsvar med regjeringspartienes standpunkt ved Stortingets endring av nødvergebestemmelsen i mai 2010.

Norges Bondelag fremmer derfor følgende forslag til endringer i § 17, 2. ledd, 2. setning:

”På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt når felling må anses påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og hund.”

Dermed får en samme vurderingstema ved angrep på husdyr som ved angrep på person etter § 17, 2. ledd, 1. setning. Dessuten vil et slikt forslag innebære at særregelen for nødverge innefor rovdysikkert hegn i § 17 a blir overflødig.

Dermed blir også nødvergebestemmelsen en enklere og klarere bestemmelse å forholde seg til for husdyrholdere, påtalemyndighet og domstoler, jf. Økokrims synspunkter fra 2010.

Dessuten må behovet for å opprettholde særregelen i § 17, 3. ledd undergis en ny vurdering fra Regjeringens side, jf. følgende synspunkter fra Frp, H og Krf i 2010;

”Desse medlemmene meiner at nødverjeretten må gjelde uavhengig av om bestandsmålet for arten er nådd.”

B. Endring av naturmangfoldl. § 72 a og § 72 b

Norges Bondelag mener det er uheldig at det gis en kombinert hjemmel for inndragning og beslag.

En hjemmel for administrativt beslag vil i mange tilfeller være et nødvendig, hensiktsmessig og berettiget virkemiddel, særlig i situasjoner der fremmede arter er i ferd med å bli satt ut og det ikke er mulighet for å involvere politi og domstoler. En administrativ beslutning om beslag kan da være eneste praktiske virkemiddel for å hindre utsettingen.

Et beslag vil være et tidsbegrenset virkemiddel for å avverge en akutt situasjon, og konsekvensene av beslaget vil, forutsatt at den beslaglagte gjenstand ivaretas korrekt av myndigheten, ikke være uopprettelige.

Inndragning er på den annen side en varig og endelig tilegnelse av borgerens eiendel uten kompensasjon. Der eiendelen har vesentlig verdi vil dette være svært inngripende overfor borgeren. Adgangen til å gjennomføre dette uten rettslig prøvning bør være så begrenset som mulig.

1. Sammenligning av inndragningsadgangen på strafferettens område

Med unntak av havbruksloven er det i det vesentligste kun inndragningsbestemmelsene i straffeloven som i dag gir adgang til permanent inndragning av borgerens verdier.

Ved inndragning etter straffeloven er vedtatt forelegg eller dom påkrevet, med dertil hørende strafferettslig beviskrav. Siden inndragningen må gjennomføres via straffesak vil borgeren gjennomgående også ha krav på fri forsvarer og ingen økonomisk risiko knyttet til selve rettsprosessen.

Ved en administrativ inndragningshjemmel som foreslått vil borgeren måtte forholde seg til en inndragning med alminnelig sivilrettslig sannsynlighetsovervekt, altså vesentlig lavere beviskrav. Det vil videre være opp til borgeren selv å angripe inndragningen rettslig. Her vil borgeren selv ha prosessrisikoen for sakens kostnader.

Det bør ikke være slik at man ved ordinære brudd på straffeloven er bedre beskyttet mot inndragning fra staten enn ved brudd på naturmangfoldloven.

Til dette kan det hevdes at inndragning etter naturmangfoldsloven ikke har straffehensikt, noe man da vil påstå at inndragning etter straffeloven vil ha.

En slik innvending er etter vår oppfatning ikke treffende. Det reelle og oppnåelige formålet ved inndragning både etter naturmangfoldsloven og etter straffeloven vil i de fleste tilfeller være å frata overtrederen gevinsten fra den ulovlige handling. Noen reell mulighet for gjenopprettelse vil det i naturmangfoldslovens sammenheng sjelden være. En inndragning vil da ikke tjene noe annet formål enn en inndragning etter straffeloven, og det hører etter Norges Bondelags oppfatning til under strafferettspleien.

Vår dato
12.01.2015

Vår referanse
14/01259-3

Norges Bondelag mener derfor at en regelendring som foreslått vil gi de borgerne som rammes av bestemmelsen et vesentlig svakere rettsvern enn andre borgere som rammes av inndragning. Behovet for inndragning i slike saker er fullt ut dekket gjennom straffelovens inndragningsbestemmelser, og det er ingen tungtveiende grunner til å gi andre og mer vidtrekkende hjemler for inndragning til naturvernmyndighetene enn til politiet via domstolene.

Når inndragning hittil i det vesentligste kun har vært mulig gjennom straffelovens hjemler, og dermed gjennom en strafferettslig dom med de beviskrav og de rettigheter for tiltalte som hører dertil, så er det gode grunner til det. Grunnen er ikke nødvendigvis at inndragning rent juridisk teknisk utgjør straff. Grunnen er snarere at, uavhengig av inndragningens juridiske stilling som straff eller ikke, så utgjør en inndragning av et formuesobjekt en dramatisk inngripen i borgerens eiendomsrett. Dette er en handling som staten gjennomgående ikke bør gjennomføre uten dom.

Derfor bør inndragning gjennomgående fortsatt kun skje etter straffelovens bestemmelser.

2. Avgrensning av hvilke regelbrudd som gir adgang til inndragning

Etter forslaget vil hjemmelen for inndragning og beslag etter vår vurdering bli svært vid. Ethvert forhold som er ”i strid med” naturmangfoldsloven vil i utgangspunktet hjemle et beslag eller inndragning.

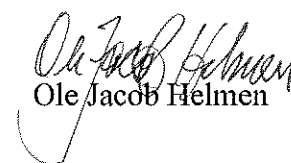
Norges Bondelag mener derfor at adgangen til beslag og inndragning må begrenses til de tilfeller der det er reell fare for naturmangfoldet, og der beslaget er nødvendig og eneste virkemiddel for å avverge denne faren.

I denne sammenheng er det interessant å vise til høringsnotat til ny skatteforvaltningslov s 266. Her kommenterer utvalget hjemmelen for tilleggsavgift etter merverdiavgiftsloven, som åpner for tilleggsavgift ved ethvert konstatert brudd på loven, og uttrykker at en ”som hovedregel ikke bør benytte slike generalhjemler for ileggelse av administrative sanksjoner”. Et slikt synspunkt må være like nærliggende på miljøretten som skatterettens område.

Norges Bondelag mener at det åpenbart bør være en avgrensning av hvilke verdier som kan være gjenstand for administrativ inndragning.

Med vennlig hilsen

Per Skorge

Ole Jacob Helmen